

Harasztiné Bata Zsuzsa, ny. óvodapedagógus

A Teljesség felé

*Weöres Sándorra emlékezünk a Pesti Vigadóban 2017.szeptember 18-19.-én két teljes napon át. Életművét állítjuk középpontba, mert rajta kívül nincs még egy magyar költő, aki ekkora változatosságot mutatna. WS életműve mérföldkő a zene és eszmetörténet számára, a drámái páratlan tünemények a magyar irodalomban, filmek és képzőművészeti anyagok készültek belőle, -halljuk **Falusi Mártontól** (költő, a Hitel-szerkesztője)*

Az összművészetében ott van a költészet csodája, rajzaiban a pont, a vessző, a csillag vonal és kör, és a végtelen, a határtalan. Sok szólamú a hang, a dallam ív, megzenésített verseit halljuk, dúdoljuk egészen kicsi gyermekkortól felnőtt korig. Művésze a magyar nyelvnek, mert szinonima készlete oly gazdag, elképesztő a szókészlete, láttató sejtető, új szabályokat teremtő Költő.

*WS a magyar csillagrendszerben az égboltozaton félnylő csillag, életműve, amit ránk hagyott, bizonyítja ezt, -mondja **Fekete György**, a Magyar Művészeti Akadémia elnöke. - asszociációi, bölcsessége, humora, akár meggondolatlansága is elképesztően változatos, és a nehéz korban keletkező írásai mára mind olvashatók. A digitális irodalmi nagyságok között minden a komputeren van, az OSZK honlapján, a PIM-ben, itt-ott még idegen íróasztalfiókokban, de lassan minden napvilágra kerül majd.*

Szerkesztői megjegyzés: folytatjuk a www.ovi-suli.hu honlapunkon!(és ide az egeret!)

Eddig az újságban!!!!

A mai napon az előadók ikonikus helyen, a Vigadóban személyes történeteket mondanak el az ifjú pécsi egyetemistáról, aki jogra jár, majd bölcsészkarra,(Szirtes Gábor szerint épp fordítva!) és pécsi sokoldalú kötődéséről is hallunk majd.

“Túl -túl, messze túl, mi van a hegyen messze túl?”

Emlékek katedrálisa van a hegyen túl és ezt az évfordulók láttatják velünk.

AranyJános 200 éve született, Kodály Zoltán 135 éve, kettőjük között ül a Parnasszuson **Weöres Sándor**, mert ott a helye a két nagyság között.

*“Ha kérdik, ki vagy, ezt mondd:
Egynemű vagyok a széllal, folyó sodrásával
esőcsepp hullásával, madárröptével.
Többet nem is tudok magamról, és mire tudnék, már több leszek annál,
hogysen tudhatnék bármit is.
Még nem vagyok egész és mire az lehetnék,
már több leszek annál, hogysen magamban lehetnék egész.
Még nem élek, nem s fogok élni,
Életnél teljesebb leszek holtom után.
Ezt mondd, ha kérdezik, ki vagy” (1934)¹*

*“Barátom, nincs semmi titkom, átlátszó vagyok mint az üveg, épp ezért miként képzelheted,
hogy te látsz engem.”*

*”Amikor még senki sem voltam, Fény, tiszta fény, a kígyózó patakokban gyakran aludtam én/
hogy majdnem valaki lettem, kő, durva kő/
hegylejtőn jégerezettem hömpölygetett nagy erő és végül élni derültem, láng pőre láng, a
határtalan titkot mutatom, valódi hazánk. “(Ének a határtalanról)
Mit is fűzhetnék ezekhez a sorokhoz: a Gellért Hotel előtti kupolás ivókút belső falába van
vésve. Megható pillanat volt, amikor először olvastam 10 évvel ezelőtt.*

Fekete György, a MMA elnöke megnyitó szavaiban emlékezik Weöres Sándorral való találkozásáról.
*-Élmény volt veled találkozni,-mondta,- hatással volt rám is, próbáltam verseket írni, hasonlókat, mint
WS, akinek költészetében benne van a magyar nyelv sok ezer éves múltja, bölcsessége, mely bennünk
továbbfejlődhet.
-Óvni kell a fiatalságot és félteni, mert unják a történelmet, a keleti népek múltját, a magyar
történelem iránt sem igazán érdeklődnek, a biblia több ezer éves nyelvezete, történetei WS műveiben
igazi kincsként megtalálhatók.*

Windhager Ákos, a MMA Művészetelméleti és Módszertani Kutatóintézet munkatársa Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar tanára, művelődés történésze szerint a mostani konferencia feleleveníti a Költő alakját, személyes történeteken át, film részletekkel, színházi emlékekkel, kéziratok kivetítésével, zenével.
Beszél a fiatal WS tanulmányairól, mely Pécsen a jogi karon kezdődött, majd a bölcsészettudományi karon folytatódott. Doktori disszertációját is a Vers születése címmel itt írta meg. Várkonyi Nándorral és Fülep Lajossal való barátsága is itt kezdődött, erről részletesen hallunk majd Várkonyi Nándor leányának előadásában, aki általunk sohasem látott-hallott kéziratokról, beszélgető füzetekről, levelekről beszél, melyek most édesapja emlék szobájában láthatók (www.varkonyinandor.hu)

Falusi Márton költő, a Hitel szerkesztője áttekintő történetet ad a hallgatóságunknak, WS kora és a 21. század költőinek koráról. Neveket mond, melyek méltóak WS-hez, ilyen pl. Szabó Lőrinc, József Attila...

WS szakít a humanista elképzelésekkel, radikális a stílusa. Mer kockáztatni a Psziché-vel, posztmodern, de nem ellenálló. Módszere kettős, akár Proteuszi magatartása, mely teret ad a cselekvésnek, teremtő, akár Orpheuszi nyelven ír, miközben annak sorsa az elbukás, -az archaikus időt, az elveszített aranykort, Platont idézi.

¹1987-ben az *Élet és Irodalomban* jelent meg.

Weöres lírája transzcendens, megszakítja a világhoz való viszonyát és hallgatni képes, teremt és elbukik művészetében a két erő, mely birokra kel...

Bata Imre irodalomtörténész mondta ki sok évvel ezelőtt, hogy vissza kell találni a régiekhez, a lét-élet lehetőségéhez, az azonossághoz, a kozmikus harmónia esztétikájához. az elveszített mítoszokat újra kell írni, a tökéletességben a nyelv lemarad alkotás közben, törés keletkezik.

WS játékos. Ideológiáját Proteuszi-nak tekintjük, alakváltoztató a költészete, ősi képeket hoz, archetipusokat, lírai szubjektumokat.

WS végül is líra-én-központú, zenei és ritmus képletekkel tárgyi közvetlenségre törekszik.

WS keresi az egyensúlyt.

Kenyeres Zoltán dr.irodalom történész, egyetemi tanárelőadásában halljuk, hogy harsány programmal jelent meg az avantgarde mozgalom a múlt század elején, mely új hangot hozott, s közben nálunk. 1929-ben **Jóság** címmel jelent meg egy költői antológia a Nyugat harmadik nemzedékének képviselőivel: Zelk Zoltán, Vas István, Sík Sándor, Jékely, Kálnoky, Rónay György, Takáts Gyula, Devecseri Gábor, Hajnal Anna. Köztük ott van az induló, ám legnagyobb költő WS, akit Babits fogad, s nagyra becsül. Ős költő, mert hozzá képest határozzák meg a többi költőt, Nagy Lászlót, Juhász Ferencet, személyes életüket, költői szókészletüket, valamint mikro és makrovilág megjelenítését költészetükben. Weöressel párhuzamosan Nemes nagy Ágnes, Pilinszky János, Rákos Sándor neve jelenik meg az **Újhold**- szerkesztők között, egy új nemzedék, mely szemben áll a Nyugattal. Új és a régi, de nem esztétikai kategória. Hallatlan gazdag a generáció. A művelt olvasó betekint a tudományba, a német esztétikát is átveszi. Egyetlen költő marad meg mára WS. Ő tudta, hogy a 20. sz. második fele micsoda katarzist rejt.

WS költészete a köztes lét, nem teljesen vallásos, nem törekszik díszítő művészetre, József Attila-i, Arany János -i. A nemzeti nyelv utolsó hőse, önálló életre keltett nyelvezete gyönyörködtet, modern és nem mond le Orpheuszról. Mítoszok nyelvezete, olyan mint a képszerkesztés, azaz szövegen kívüli világ.

Költészetében Lét és Élet útkeresés, identitás zavar van és irodalomtörténeti törés, és csapdahelyzetek.

Pécsett Bori Imre volt az első, aki felfigyelt WS-re, a 20-as években **Halassy Nagy József**, az idős tanár. **Karácsony Sándor** négy versét jelenteti meg az **Erő** c. lapban, Szombathelyen **Kardavan Károly** újságíró figyel fel a vékony alkatú ifjúra. **Bónyi Adorján** Budapesten jelenteti meg a Pesti Hírlap vasárnapi számában a következő szöveget:

WS hangja tiszta csengése hibátlan, a futamok tökéletesek... egyéni és elragadó (1929. ápr. 4)

- **Kodály Zoltán** is megzenésítette WS versét.
- WS Osváth Ernőhöz küldte, a ő nem válaszolt, saját lelki válságával volt elfoglalva.
- **Kosztolányihoz** véletlenül jutott el. Ő a 186 centis délceg ember, **pár perc alatt megérezte a csodát** a 160 centis **WS-ben**, nem kellett neki kinyújtania kis ujját sem.
- **Babits, Kodály is elismerte.**
- **Réz Pál Talpig pengésben c. művében Mozart-ról ír, aki abszolút művész és WS -ről, aki felfoghatatlan zseni.**

WS lényege tehát a zsenialitása és a liberalizmusa. Derű jellemzi a zsenit, nem áll egyedül képes áttűnni másik minőségbe, együtt kell érzékelni, megnevezni, mert ím, a zseni lehet örült, mint Néro, akit nehéz elviselni, a gonoszt nehéz megérteni.

WS tehát áttűnik a Jóság c. lapban is, naiv belül, megható talány. Jósága olyan, mind Dosztojevszkij Félkegyelműé. Nem kell haragudni rá, nem kell felcsattanni, WS szeretnivaló, bár a görög szóval kifejezve *idiot*, aki nem vesz részt a közügyekben, aki maga útját járja, akiről szinte lerí a jóság. Földöntúli értelmetlen megható volt WS jósága. Mert lám megkérdezi a vendéglátó családfőt, mit olvas a gyermeke? - De hiszen 3 éves,- mondja a vendéglátó.

-Jó, de mit olvas?- kérdi WS

WS mondókái szépek, tüneményesek, szöveg kísérletek, bárhonnan lehet olvasni, előlről hátulról, sugaraz és felemel megnevezhetetlen magasságba, mert vagy-vagy, igaz vagy hamis, időfeletti, metafizikai vagy ironikus világi.

- Babits és Lukács is metafizikus, náluk a bűn, a hazugság és igazság ott van, s ennek igencsak bukás a vége.
- Lukács felvállalta, Thomas Mann, Kafka is, mind messianisztikus metafizikusok.
- Fülep Lajos is az, akit évekkel később ismert meg WS. Fülep nagy, erős alkat, mint egy sámán.

A Hallgatás tornya? Irónia. Nincs semmi olyan, ami örökérvényű maradna. WS próbálkozik a groteszkkal, a humorral, azaz nevetségessé tenni valaminek a nevében valakit, helyes célok érdekében. Az igazság, mint a lét alapja, ha megfakul, ha nincs értéke, ha megszűnik, az a tragédia. Igen, ilyenkor kezdődhet az Istenbe való kapaszkodás. Marad még az irónia, mint negatív viszonyulás. **Kirkegarde** szerint, WS nem volt metafizikus, lásd a Mária mennybe menetele.c. költeményt. Benne a derű megmarad, ha megérinti abban a szörnyűségben a megmaradni tudás képessége. Csak a félkegyelmű zseniális ember tudja ezt, itt ez esetben WS a költő. Nincs egyik, nincs másik, minden lehet és minden azonos és mégis átalakul. Átváltozások átváltoztathatósággá, ez a végső derű jele.

Miért népszerű WS? Mert szabadelvű. Költészetében ott a szabadság, a megtisztulás, a félbolond derű össze-vissza keverve, és megérinti, átformálja az olvasót.

Nagy János Szegedi Tud. egyetem professzora WS teremtő nyelvéről szolt. A sokszínűségéről, a lüktetésről, a dunántúli tájnyelv hatásáról, ismeretlen igeidőkről, a valóság és a szó kapcsolatáról, a lét és a látszat játékoságáról, a Hármasságáról, mely az 50-es évek verselési példája volt, a hexameter.²

Sebők Melinda irodalomtörténész a pályakezdetéről beszélt az ősköltészet, a keleti filozófia és mitológia útjain való Weöres-i kalandozásról, a korai gyermekkorban jelentkező sokféle ritmus szerkezet és stilizáció megjelenéséről WS költészetében, aki proteuszi alkatú költő. Legfőbb kifejezés formája a metamorfózis.

A Pesti Hirlapban jelent meg az **Öregek** c. vers is Bónyi Adorján biztatására.

Szerinte WS tiszta fény, derengő esti fény, tiszta hang, csengése hibátlan a futamok tökéletesek, egyéni és elragadó. Weöres figyelt mesterei intő jeleire, Hamvas, Fülep, Kosztolányi és Füst tanácsaira. Mind csodagyerekek tartották őt.

Rónay György szerint WS színfolt a magyar költészetben, igazi tiszta erők működnek a költő műveiben - "Egy másik világ küldött engem..." (WC: Robogó szekerek)

² Steinert Ágota szerkesztésében jelent meg WS halála után az Elhagyott versek c. kötet.

- *“Mennek a fuvarosok, aluszik a köpönyegük, ők maguk éberek, - az úton a kikeleti lombokon a szekerek erezete iramodik,- ágyban a kisfiú és huga hintafa ágain ezer üvegizmú, salátabokájú kakukkfejű tarka lovat lát.”*
- Nézzük a **Valsetriste című versét**, mely nem keringő, zeneileg nem is pontos 3/ 8-os inkább a sorvégek rímei: *”Hűvös öreg az este/elhull a venyige teste.... sötéten... téren.”*
- **A Galagonya c. versben** *“Izzik a menny,” izzik a medence..”*
- **Aranyágon ül a sármány c.versben:** *”De az angyal, ha leröppen”* helyett az engedélyezett változat a 3 T országában: *“De a cinke ha leröppen, küszöbünkön vacsorázik.”*

1993-ban jelent meg **Szigethi Gábor** szerkesztésében WS titkai (Cserépfalvi gondozásában) benne metafizikai versek.

Babits megkülönböztetett tisztelettel fordult WS anyai családjá felé: Blaskovich Mária, Angyali asszony, Anyámnak c. versből: *„Termő ékes ág, te jó anya/ életemnek első asszonya... Erős ház,szép zászló, jó anya,sorsomnak nyugalmas asszonya.Majd ha cseppig átfolyt rajtam mind e lét, úgy halok az ős-egészbe, mint beléd.”*

- 1930-1941 között a Hajnal c. lapban, a Csillagban, a Magyarok c. lapban jelentette meg WS 64 költeményét, az Anyámnak címűt, az Istár pokoljárása, a Cselédlányok.
- 1933-ban levél megy a Mesternek, azaz Babitsnak versvariációkról, melyben ritmikus témák, szvit és szimfónia, játékok, önálló képek vannak.

WS Politikai költészete (?) távoli hangokból lehet megfejteni a világhoz való hozzáállást.

Ő maga mondja: a Három kötetes Egybegyűjtött versek fülszövegéből emelem ki (én HBZS) a konferencia utáni kutatómunkámban:”Azok közé szeretnék tartozni, akik, mint T.S. Eliot, költészeti doktrína nélkül, legjobb hajlamaikat követik, maximális értékre törekszenek, ellanyhulásuk ellen makacsul küzdenek. Hol hagyományosak, hol újítók, hol érthető, hol érthetetlenek, aszerint, hogy az éppen jelentkező kifejeznivalónak mi felel meg leginkább.Nem követnek valamely irányt, hanem úgy növekszenek,mint az élő fa, ágaikkal minden irányba, gyökereikkel lefelé, koronájukkal felfelé.” WS Verseiben hullámszik a világegyetem.(HBZS)

Lírájában kísérletező nyelvészkedés, tudatos zenei kapcsolat, egyedi hangsor, lidérc ütem, többféle versláb, ellentétek, holisztikus és varázsénekes eszközök - Lásd! *“Csiribiri- csiribiri zabszalma, négy csillag közt alszom ma..”(Varázsének 1934).*

Szörényi László irodalomtörténész WS Arany János-i képéről beszél, azaz számára Arany volt a példakép. 1973-ban egy nyugati folyóirat számára készült interjúban vall arról, hogy Arany hatalmas világirodalmi műveltsége adott mintát számára lírában és prózában, ő volt az, aki a magyar költői nyelvet igazán művelte.

Mányoki Endre a rajzolt versekről, szövegekről mutatott be vetített anyagot, a körökről vonalakról, spirálokról, melyeknek üzenete van. Firka lehetne a játékos vonal, de Mányoki szerint a “sem mire gondolásban” ott van számtalan emlék törmelék, gondolat-gomoly, hangképzet, lehet akár egy varázssüveg, egy bohócsapka, arc a vetített kép.

Felesége **Károlyi Amy** születése napjára 1951.OKTÓBER 8-án színes tollal, sajátkezű rajzzal egy kötetnyi illusztrált verset adott. (Néhány belőlük: *Szól a nóta halkán, Sándor napján, Fut,robog a kicsi kocsi, Csipp-csepp, Fut a kutya-szán, Nagy a menny ablaka, Méhraj duruzsol, Tűzben fa parazsa volnék, Van-e szoknya eladó, Jön a kocsi, most, érkeztünk, Eresz alól fecskefia, Sej, haj folyóba, Tó*

vize, tó vize, Kellene kiskert, Tekereg a szél, Árnyak sora ül a réten, Mackó brummog, Bodri kutya sétál, Nagy a hó igazán. (HBZS)

Tapéta és árnyék, Kínai templom, Néma zene, Őszi zápor c. versek a vizuális **költészet kivételes rendjébe ágyazódnak.**

Huszár Lajos Szegedről érkező egyetemi tanár WS a *Vers zene, ritmus-forma* fogalmakat, azok kapcsolatát elemzi WS költészetében.

A szöveg megzenésítve többszólamúan, színekkel tágítja ki a harmóniát, s WS virtuóz a ritmusszerkesztésben, az ütemhangsúlyos és időmértékes verselést együtt használja, Népdalstrófákból alakít ki játékvers képleteket. Nagy szabású műveiben a rondó-forma jelenik meg, és szimfóniái tételeiben ott van minden, ami zeneileg fontos, fűgát is képes versbe írni.

A szó zenéjét érti az óvodás, is, ha a "Fut robot a kicsi koci.." -t mondogatja, vagy az "Éj mélyből fölzengő csing-ling-ling szán csengő"- t is szinte fölerősödő hangon, dúdolva vagy varázsigeeként halljuk magnón, lemezen, ősi recitálással misztikus világot felidézve.

Miklóssy Endre író szerint WS végigjárta a gondolkodás iskoláit, Fülep, Hamvas, Karácsony Sándor, Várkonyi Nándor műhelyében tanulva, költészete akár egy kisgyereké vagy bölcs aggastyáné. Akár születésnél fogva az anyaméhből érkező rendezési forma, a ritmus birtokosa.

Szirtes Gábor az 1933-1943 között töltött évekről mesél.

Szülői megfontolásból ment Pécsre Weöres, a gyenge fizikumú, gyakran betegeskedő, könnyelműségre is hajlamos fiatalember, aki a gimnáziumi éveket Pápán, Győrött, Szombathelyen és Sopronban járta végig. WS Pécssett járt bölcsészkarra, majd egy év múlva jogi karra az egyetemen. WS anyja pécsi lány, Blaskovich Iván főispán leánya, így biztosítva volt a védő ernyő a botrányos csínyek után.

A város volt számára az irodalmi felnőttség válás színtere a csöngői üres latyak- fészkek, az örök" mit csináljak" után inspiratív szellemi központ, a jó közérzet helye. Csöngő csömör, dologtalanság, önemésztés, unalom, alvás, szédülés volt számára.

Pécssett nagy irodalmi tervek születnek, jó barátok és jó oktatók lesznek WS jövőjét is meghatározó személyek.

- Lovász Pál költő, a Janus Pannonius Társaságban és a Sorsunk című lapnál dolgozik,
- személyes baráti kapcsolat fűzi WS-t Csorba Győzőhöz,
- Halassy Nagy József filozófia tanárához,
- Fülep Lajos művészettörténész oktatóhoz,
- Princz Gyula földrajztudóshoz,
- Tolnai Vilmos irodalomtörténészhez,
- Várkonyi Nándor tudós, könyvtároshoz,
- Surányi Miklós író, Blaskovich Hanna férjéhez,
- Sásdi Sándor íróhoz,
- Bajcsa András író, műfordítóhoz,
- Pável Ágoston tanárhoz,
- Martyn Ferenc festőhöz,
- Takáts Gyula költőhöz, aki unokatestvér is egyben, jó cimborá az esti programokban. Jékelynek 1938-ban írt levelében olvashatjuk, hogy villoni kiskocsmákban színes kalandokban volt része WS-nek.

Pécssett készült doktori disszertációra is.

Csöngén is alkot. Műfordításokat ír, ó- eposzt, sumér nyelvről fordít, Várkonyinak segít, a Gilgames eposzt fordítja. A Janus Pannonius Társaságba író nőket, Dénes Gizellát, Berde Máriát, Gergely Mártát hívja be tagnak.

- 1930-as évek közepén az **5 torony folyóirat alapításának** témája foglalkoztatja őt is. 1939-ben **Dunántúl antológiában** jelenik meg költeménye,
- 1940-ben **Petőfi arcai** dolgozatával a Sorsunk lapnászerző,
- 1941-ben szerkesztő Babits közelében,
- 1941-ben születik meg a **Theomachia**, mely őselemű, ős-erejű és modern ragyogású, antik szépségű kompozíció,
- Az ifjú WS azonban szemlélődő, visszahúzódó. Lovász és Várkonyi segítségét hálával fogadja. 8 év alatt a Sorsunk folyóiratban 23 verse, 3 hosszú költeménye, 2 műfordítása kritikák, tanulmányok jelennek meg,
- 1943-1948 között Pécs városi könyvtára alkalmazza, anyag gyűjtésnek tekinti a helyet, de 1943-ban elmenekül, onnan Csorba Győzöt ajánlja maga helyett.
- Első kötete saját költségén jelenik meg 1934-ben **Hideg van** címmel. Benne van az **Öregek** című verse és a Pécs című verse a harangokkal.
- Baumgarten díjat kapott ezután.
- 1938-ban a **Kő és az Ember** című kötete a Nyugat kiadásában jelent meg.
- 1938-ban a **Teremtés dicsérete** Janus Pannónius Társaság kiadásában. (Ebben található az Anyámnak című vers, az Ars Poetica, a Vallomások és a Keleti út.
- 1939-ben jelenik meg **A vers születése** (benne lélektani vallomás, önmegfigyelés, ellemzés, vallatás), és a **Meditációk és vallomás** című írása.
- 1941-ben Teomachia drámai költemény Sorsunk című folyóiratban és külön nyomatban.
- 1942- ben **Az éjszaka csodái**, Hannának **A hallgatás tornya** kötetben, gyöngéd magyar nőknek írt versek, valóságos és képzeletbeliek.
- 1942-ben **A málomi út**, amelyet az idő múlása, a keserűség és a bánatos hangulat is jellemzi. *”Ragyogó porodba vetem szívemet...”*
- 1943-ban **Széltorony**
- 1950 -ben **Álom a régi Pécs után** és **Erkély** című verse,
- 1968-ban már Budán a **Merülő Saturnus** kötetben az éjszaka csodáival hasonló vers jelenik meg, valamint pécsi motívumok.
- 1976-ban Lovász Pál emlékére című verse.
- 2003-ban **A határtalan énekes**
- 2017-ben **Levelezés Lovász Pállal: Fenn az idő tőhegyén.**

Az irodalmi korok 15 éven át mostohán kezelték WS-t. Pécs továbbra is szerette tisztelte. A könyvtár ólombetűs ablakán WS 4 soros verse: mulandóság és az örök létezés pillanata: *“Előbb elfújhat sz házat hegyormot, mint egy tegnap elhamvadt tollpíhét, Örök arcukat mutatják a dolgok a múltban. Nem másít rajtuk a lét.”*

Pécs örökké őrizni fogja WS emlékét!